

แนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนบ้านโคกทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3*

GUIDELINES FOR BUILDING RELATIONSHIP THE COMMUNITY BY USING THE PRINCIPLES OF SARANEEDHARMA 6 OF BAN KHOK SAI SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

อรุณรัตน์ สุวรรณบุรี*

Arunrat Suvanburee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

*Corresponding author E-mail: 56e101044@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสาราณียธรรม 6 3) เพื่อนำเสนอแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสาราณียธรรม 6 ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ด้วยการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้นมี 7 ด้านประกอบด้วย 1) นโยบายของโรงเรียน 2) ความพร้อมของโรงเรียนและชุมชน 3) ความร่วมมือกันทุกฝ่าย 4) กลไกที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ 5) จัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคมผู้ปกครองและครู 6) กำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันในทิศทางที่พึงประสงค์ และ 7) ดำเนินงานให้เกิดความร่วมมือ 2) แนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตาม หลักสาราณียธรรม 6 มี 7 ด้านประกอบด้วย 1) นโยบายของโรงเรียน 2) ความพร้อมของโรงเรียนและชุมชน 3) ความร่วมมือกันทุกฝ่าย 4) กลไกที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ 5) จัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคมผู้ปกครองและครู 6)

* Received February 25, 2023; Revised March 26, 2023; Accepted April 14, 2023

กำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันในทิศทางที่พึงประสงค์ และ7) ดำเนินงานให้เกิดความร่วมมือ โดยในทุกขั้นตอนนั้นได้ดำเนินการร่วมกันโดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 3) ผู้ทรงคุณวุฒิได้ ตรวจสอบแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสาราณียธรรม 6 พบว่า ในการร่วมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิได้มีความเห็นตรงกันว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: แนวทาง, การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน, สาราณียธรรม

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the condition of building relationships with the community. 2) to study guidelines to build community relations according to the Saraneedharma 6 to study the guidelines to build community relations according to the Saraneedharma 6. 3) to present the guidelines for building relationships with communities according to the Saraneedharma 6. This research is qualitative research. The data were collected through in-depth interviews with 15 people. 5 key informants and a focus group of 7 experts. The statistic used content analysis. The results showed that; 1. The condition of building relations with the community consists of 7 factors as follows: 1) School policies 2) Readiness of schools and communities 3) Cooperation from all parties 4) Mechanisms that lead to cooperation 5) Establish a basic education committee, Parent-teacher associations 6) Define common roles and responsibilities in the desired direction; and 7) Operate for cooperation. 2. The result of Guidelines for building relationships with the community according to the Saraneedharma 6, there are 7 factors as follows: 1) School policies 2) Readiness of schools and communities 3) Cooperation from all parties 4) Mechanisms that lead to cooperation 5) Establish a basic education committee, Parent-teacher associations 6) Define common roles and responsibilities in the desired direction; and 7) Operate for cooperation. All steps are carried out together using the Saraneedharma 6 principles. 3. The experts verified the guidelines to build community relations according to the Saraneedharma 6 and found that regarding the focus group discussion, the guidelines have suitable, possibility, and usefulness which can be applicable in daily life.

Keywords: guidelines, school-community relationship, Saraneedharma 6

บทนำ

การจัดการศึกษาของไทยเริ่มมาจากแนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่จะทำให้ทุกภาคส่วนนั้นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดย การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เอกพล ดวงศร, 2563) โรงเรียนกับชุมชนนั้นอยู่ในสังคมเดียวกันย่อมมีหน้าที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในโรงเรียนซึ่งกฎหมายที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา หรือโรงเรียนต่อชุมชนไว้ชัดเจน และครอบคลุมที่สุดคือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติของ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) การสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์ประสานความร่วมมือซึ่งกันและกัน ทั้งสองฝ่ายเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ โรงเรียนเป็นแหล่งความรู้วิทยากรแก่ชุมชน เป็นศูนย์รวมสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ (กฤษณา แพทยานนท์, 2552) การให้ความร่วมมือกันทุกฝ่ายนอกจากบทบาทดังกล่าวแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนยังต้องทำงานเป็นผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชน เพื่อให้การช่วยเหลืออบรม หรือเป็นวิทยากรบางเรื่องด้วย บุคลากรทุกคนในโรงเรียนเป็นผู้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้งานด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสัมฤทธิ์ผล โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวกระตุ้นและผู้รับผิดชอบโดยตรง (จุมพล กิ่งโสม, 2543) การจัดการศึกษายึดแนวคิดว่าการจัดการศึกษาเพื่อยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง (ผู้เรียนเป็นสำคัญ) ด้วยการมีส่วนร่วมและบูรณาการทรัพยากรในท้องถิ่นร่วมกันบน พื้นฐานของการกระจายอำนาจโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ให้เกิดความเข้มแข็งจากฐานราก ด้วยความร่วมมือ ขององค์กรในชุมชน ทั้งการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ปัญหา และร่วมชื่นชม ที่ให้อิสระความยืดหยุ่น และความคล่องตัวกับ ผู้จัดการศึกษา บนความหลากหลาย และสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และสังคมไทย (สุชาติ ศรีสุวรรณ, 2559)

พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสหลักธรรมอันจะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคมได้เอาไว้เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งหลักสาราณียธรรม มีความหมายตามที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “ธรรมเป็นเหตุที่ให้ระลึกรู้ถึงกันทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นที่ไปเพื่อสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ธรรมว่านี่คือหลักสาราณียธรรม” (อรอุมา เกษตรพีช, 2557) เสริมสร้างความรู้สึที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันจนก่อให้เกิดเป็นความสามัคคี ถ้าหากทุกคนในสังคม

เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เข้าอกเข้าใจซึ่ง กันและกัน ยอมรับในความแตกต่างของกัน และกัน เคารพในกฎกติกาเดียวกัน รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จัก การให้อภัยกันอยู่ตลอดเวลาสังคมของเราก็จะมีความอบอุ่นและน่าอยู่ (สามารถ มั่งสั้ง, 2562) ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน ได้แก่

เมตตาทายกรรม แสดงกิริยาอาการสุภาพ

เมตตาวจีกรรม การสั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี

เมตตาภินิหารกรรม มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใสต่อกัน

สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน

ศีลสามัญญุตตา มีความประพฤติสุจริตตั้งงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย

ทิวฐีสามัญญุตตา มีความเห็นชอบร่วมกัน

สาราณียธรรม 6 หากผู้ใดประพฤติปฏิบัติตามจะสะท้อนให้เห็นถึงการแสดงออก ซึ่ง ความรัก ความปรารถนาดีต่อกันทั้งทางกาย วาจาด้วยความจริงใจ ขณะเดียวกันก็มี ความรู้ ความเข้าใจในการแก้ปัญหา (ณฐา แยมสรवल, 2553) ปฏิบัติตามกฎกติกาของส่วนรวม ตลอดจนเข้าใจร่วมกันในความจริงที่เป็นธรรมชาติของโลก และชีวิตเพียงเท่านี้ก็อยู่เป็นสุข และ พัฒนาได้อย่างดีตั้งพระพุทธรูปพระบาทที่ว่า "สมคฺคยานํ ตโป สุโข" ความสามัคคีของหมู่คณะเป็น เหตุนำความสุขมาให้ (รุ่งทิพย์ เข้มทิศ, 2559)

เนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้เป็นศูนย์กลางของชุมชน เกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาภายในโรงเรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในพื้นที่ โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์ประสานความร่วมมือซึ่งกันและกัน ทั้งสองฝ่ายเป็นทั้งผู้ให้ และผู้รับ (กฤษณา แพทยานนท์, 2552) รวมไปถึงการร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรม วันปีใหม่ กิจกรรมวันสงกรานต์ กิจกรรมงานเดือนสิบ กิจกรรมแจกเงินผู้สูงอายุแต่เนื่องจาก สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระบาดรอบที่ 1 รุนแรงอย่างหนักใน ต่างประเทศ และได้มีการแพร่ระบาดมายังประเทศไทย ทางหน่วยงานต้นสังกัดได้มีคำสั่งมายัง โรงเรียนให้งดใช้อาคารสถานที่ภายในโรงเรียน และเมื่อทางชุมชนจะมาขอใช้อาคารสถานที่ สำหรับแจกเงินผู้สูงอายุทางโรงเรียนจึงไม่สามารถอนุญาตให้ดำเนินการตรงส่วนนี้ได้ ทำให้คน ในชุมชนเกิดความไม่พอใจต่อการดำเนินงานภายในโรงเรียนบ้านโคกทราย รวมไปถึง กิจกรรมต่าง ๆ ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ทั้งหมด และเชื้อไวรัสโคโรนาก็ระบาดรุนแรงมาก เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทางโรงเรียนก็ยังไม่อนุญาตให้คนในชุมชนมาใช้พื้นที่ได้ และการติดต่อ ประสานงาน การพูดคุยปรับความเข้าใจกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียน และคนในชุมชนก็ห่าง เห็นกัน ไม่มีการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจต่าง ๆ นานามาอย่างต่อเนื่องทำให้เป็น ปัญหาเรื้อรังที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในปัจจุบัน

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว การสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชนมีความสำคัญคือเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีอย่างยั่งยืน ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการร่วมกันสร้างสรรค์ความพร้อมทุก ๆ ด้านของโรงเรียน และชุมชน เกิดศูนย์รวมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างมาตรฐานคุณภาพการศึกษา คุณภาพชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งแวดล้อม และพลังงาน มีกระบวนการที่ถูกต้องเหมาะสม และบรรลุเป้าหมายขององค์กร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนบ้านโคกทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนบ้านโคกทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนบ้านโคกทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยการใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาใน 3 ลักษณะ คือ ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัยได้ดำเนินการ วิจัยเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพการสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ของโรงเรียนบ้านโคกทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน ข้าราชการครู 2 คน ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา 5 คน ตัวแทนผู้ปกครอง 7 คน

ขั้นที่ 2 การศึกษาแนวทางทางการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนบ้านโคกทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน ข้าราชการครู 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 2 คน พระสงฆ์ 1 รูป

ขั้นที่ 3 การนำเสนอแนวทางการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนบ้านโคกทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เก็บข้อมูล โดยการจัดสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน ผู้แทนครู 2 คน กรรมการสถานศึกษา 1 คน พระสงฆ์ 2 รูป นักวิชาการบริหารการศึกษา 1 คน

ผลการวิจัย

1.สรุปผลการศึกษาสภาพการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ของโรงเรียนบ้านโคกทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า

1) ด้านนโยบายของโรงเรียน คือ โรงเรียนการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชน และหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต จัดการศึกษาให้กับคุณภาพชุมชน โรงเรียนมีการพัฒนานโยบายโรงเรียน 1) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน (EIS) 2) พัฒนาระบบการบริหาร และการจัดการ 3) การแก้ปัญหาหนักเรียนออกกลางคัน 4) การรณรงค์ให้นักเรียนศึกษาต่อ นอกจากนี้ 1) ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ 2) มีการกระจายอำนาจ 3) มีการใช้หลักธรรมาภิบาล 4) มีการปฏิรูปการเรียนรู้ สู่มาตรฐานการศึกษา 5) มีการนิเทศติดตามผล เพื่อพัฒนางาน 6) มีการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ในส่วนต่อมา 1) มีการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาที่เหมาะสมเกิดจากการมีส่วนร่วม 2) มีการพัฒนาหลักสูตรที่น้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการสู่การจัดการเรียนรู้ 3) มีการใช้หลักสูตร เพื่อเป็นทิศทางในการพัฒนาผู้เรียน และ ส่งเสริมการศึกษาการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ระหว่างเรียนให้กับนักเรียนตามความถนัดและสนใจ

2) ด้านความพร้อมของโรงเรียนและชุมชน มีสภาพความสัมพันธ์คือ อาคารเรียน อาคารประกอบเพียงพอ สื่อ ครุภัณฑ์ ประชาสัมพันธ์เพียงพอ นโยบายชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ ชุมชนมีความพร้อมให้กันสนับสนุน ช่วยเหลือโรงเรียนระดับความพึงพอใจของผู้ปกครอง ศิษย์เก่าของโรงเรียนอยู่ในระดับสูง การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันย่อมช่วยให้แก้ปัญหาค่าใช้จ่ายได้อย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์กับทั้งสองฝ่าย การประสานความร่วมมือกับ ครอบครัว ชุมชน สังคมเพื่อการจัดการศึกษา บทบาทในการประกันคุณภาพการศึกษา การเป็นแหล่งวิทยากรและชุมชนปัญญาของชุมชน

3) ด้านความความร่วมมือกันทุกฝ่าย คือเนื่องจากทุกฝ่ายต้องร่วมมือปฏิบัติงานตามนโยบาย ช่วยกันพัฒนาโรงเรียน ช่วยเหลือสนับสนุน ทรัพยากร แรงงาน อาสา เพื่อพัฒนาโรงเรียน เสนอแนวคิด เพื่อนำมาพัฒนาโรงเรียน ร่วมเป็นวิทยากร ประชาชนชาวบ้าน เพื่อการจัดการเรียนการสอน การสื่อสารที่ดีจะทำให้การทำงานระบบที่ราบรื่น และทำให้องค์กรก้าวหน้าได้ไว แต่ละฝ่ายจะต้องร่วมมือปฏิบัติงานตามนโยบายของโรงเรียน ช่วยกันพัฒนาช่วยเหลือ สนับสนุน ทรัพยากร แรงงาน อาสา เสนอแนวคิด เพื่อนำมาพัฒนาโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น

4) ด้านกลไกที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ คือ ความสัมพันธ์ของผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ตลอดจนประชาชนในเขตบริเวณโรงเรียน กลุ่มอาจารย์หรือคณะบุคคล เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง ฯลฯ มีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามาร่วมดำเนิน

กิจกรรม การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินร่วมกัน การขับเคลื่อนให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ การยึดหลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ

5) ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสมาคมผู้ปกครองและครู คือด้านการจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคมผู้ปกครองและครู ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์พบว่า ควรจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2564 สถานศึกษาขนาดเล็กมีกรรมการสถานศึกษาไม่เกิน 9 คน ประกอบด้วย 1) ประธาน 1 คน 2) ตัวแทนผู้ปกครอง 1 คน 3) ตัวแทนครู 1 คน 4) ผู้แทนสำคัญชุมชน 1 คน 5) ผู้แทนสำคัญปกครองส่วนท้องถิ่น 1 คน 6) ผู้แทนศิษย์เก่า 1 คน 7) ผู้แทนองค์กรศาสนา 1 คน 8) ผู้แทนผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน 9) ผู้อำนวยการเป็นกรรมการ และเลขานุการ บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งต้องทำหน้าที่แทนชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนทุกคนจึงต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน อาศัยกระบวนการทำงานที่เน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมและความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนของการจัดการศึกษา พร้อมกับยึดถือหลักการของการบริหารโรงเรียน

6) ด้านการกำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันในทิศทางที่พึงประสงค์ คือการกำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันในทิศทางที่พึงประสงค์ ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์พบว่า อาศัยอำนาจ และบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการนักเรียน พ.ศ. 2543 คือ 1) กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา 2) ให้ความเห็นชอบการปฏิบัติงานประจำปี 3) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 4) ร่วมมือการทำงานกับสถานศึกษา 5) ส่งเสริมให้เด็กในเขตบริการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพมาตรฐาน 6) พิทักษ์สิทธิเด็ก เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส 7) ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรการศึกษา ครู ภูมิปัญญา บทบาทของสถานศึกษากับชุมชน 6 ประการ ได้แก่ 1) บทบาทในการให้การศึกษาอบรมแก่บุคลากรในชุมชน 2) บทบาทในการถ่ายทอดและส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน 3) บทบาทในการบูรณาการและสร้างสมดุลให้กับชุมชนและสังคม 4) บทบาทในการเป็นแหล่งวิทยาการและชุมชนปัญญาของชุมชน 5) บทบาทในการเป็นศูนย์ประสานงานของชุมชนกับหน่วยงาน และ 6) บทบาทในการพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนควรคัดสรรสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการที่ได้จากการศึกษา กำหนดวิธีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การจัดการเป็นการดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องของ 1) การบริหารนโยบาย (Policy) 2) การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) 3) การบริหารคุณธรรม (Morality) 4) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Society) 5) การวางแผน (Planning) 6) การจัดองค์กร (Organizing) 7) การบริหาร

ทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) 8) การอำนวยการ (Directing) 9) การประสานงาน (Coordinating) 10) การรายงาน (Reporting) และ 11) การงบประมาณ (Budgeting) การบริหารระดับสูง โดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญ และการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูง

7) ด้านการดำเนินงานให้เกิดความร่วมมือ มีการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนร่วมกันทั้งสองฝ่าย คือการดำเนินงานให้เกิดความร่วมมือ มีการวางแผนการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนร่วมกันทั้งสองฝ่าย ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์พบว่า อาศัยขอบข่ายบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษา พ.ศ. 2543 และ กำหนดขอบข่าย, แผนงาน, โครงการ, กิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มเติม การปฏิบัติงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ การสนับสนุน ส่งเสริม เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน สนับสนุนทางด้านทรัพยากร กำลังคนและทุนทรัพย์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน

2. สรุปผลการศึกษาร่างแนวทางการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสารานุกรมธรรม 6 ของโรงเรียนบ้านโคกทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า การสร้างสัมพันธ์กับชุมชนด้านนโยบายของโรงเรียน ซึ่งมีองค์ประกอบคือ 1) เมตตาการุณม (การทำความดีต่อกัน) มีแนวทางคือ ปฏิบัติตนให้เหมาะสมมีบุคลิกภาพทางกายที่เหมาะสม โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่พัฒนาทรัพยากรของโรงเรียน และในเวลาเดียวกันพัฒนาชุมชนไปด้วย ส่งเสริมให้โรงเรียนและชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมพัฒนาทางสังคมร่วมกัน แสดงบทบาทของการเป็นฝ่ายให้แก่ชุมชนให้มากขึ้น เช่น จัดโครงการอบรมอาชีพแก่ประชาชน การประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อประโยชน์ของชุมชน เป็นต้น ดูแลการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายกฎ ระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการตามที่โรงเรียนกำหนด ร่วมมือกับรัฐบาล องค์กร หรือนิติบุคคล ในอันที่จะส่งเสริมให้นักเรียนที่ศึกษาอยู่ใน โรงเรียน มีความรู้ ความประพฤติ มีอนามัยแข็งแรง จัดให้มีกิจกรรมวันเยี่ยมผู้ปกครองที่บ้าน หรือ กิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกิจกรรมดังกล่าวช่วยให้โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้อีกทางหนึ่ง 2) เมตตาวิจิตรม (การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม) มีแนวทางคือ สื่อสารกับบุคคลอื่นด้วยความมีเมตตา พูดจาสุภาพเรียบร้อย การเชิญผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประสบความสำเร็จ และภูมิปัญญาในท้องถิ่นเข้ามาเป็นวิทยากรให้กับทางโรงเรียน ให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ ระหว่างผู้ปกครองและครู ในด้านที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน ที่จะศึกษาอยู่ในโรงเรียนในกิจการที่จะเกิดผลประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งให้คำแนะนำในการศึกษา และอาชีพในอนาคต เสนอความต้องการและให้ความเห็นขอการวางแผนอัตรากำลังของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อเสนอคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดพิจารณา ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับ

นโยบาย เป้าหมาย กิจกรรม กฎระเบียบ และสวัสดิการต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยใช้สื่อต่าง ๆ มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง เพื่อให้โรงเรียนและชุมชนมีความเข้าใจที่ตรงกัน และควรมีเนื้อหาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เข้าใจง่ายและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน สื่อสาร ส่งเสริม แหล่งความรู้วิทยากรต่าง ๆ ในการศึกษาแก่เยาวชน 3) เมตตามโนกรรม (การคิดดี) มีแนวทางคือ ตั้งจิตปรารถนาให้ผู้ร่วมงานมีความสำเร็จ คิดอย่างไร ทำอย่างนั้น สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี และแก้ปัญหาความขัดแย้ง พร้อมทั้งเกิดความสามัคคีของทั้งโรงเรียนและชุมชน ทำให้เกิดการ พัฒนาอย่างยั่งยืน เกิดทัศนคติที่ดีต่อการร่วมกันสร้างสรรค์ความพร้อมทุกๆด้านของโรงเรียน และชุมชน ให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของชุมชนตามเหตุผลและปฏิบัติต่อประชาชนอย่าง ผู้ที่มีฐานะเท่าเทียมกัน รวมทั้งเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่ชุมชนเป็น เพียงแหล่งทรัพยากรแต่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ตามศักยภาพ 4) สาธารณโภคี (การรู้จัก แบ่งปัน) มีแนวทางคือ การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาของโรงเรียน และชุมชน ให้ความรู้และบริการทางวิชาการแก่ชุมชน เช่น การเดินรณรงค์เพื่อต่อต้านยาเสพติด การป้องกันเอดส์ การฝึกทักษะและอาชีพแก่ประชาชนในชุมชน เป็นต้น ร่วมกับ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำปฏิทินการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานอย่างน้อยปีละ 2 ครั้งและรายงานผลการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา 5) สีส สามัญญตา (การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ) มีแนวทางคือถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน ให้กับนักเรียน โรงเรียนยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากคนในชุมชน สร้างศรัทธา และความเชื่อมั่นต่อชุมชน เช่น การบริหารงานที่โปร่งใสตรวจสอบได้ การมีผลงานเป็นที่ ยอมรับของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการตั้งใจสั่งสอนอบรมบุตรหลานของชุมชนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขและปลอดภัย การร่วมกันคัดสรรและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม คุณภาพ การศึกษาให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม 6) ทิฐูสามัญญตา (การมีความคิดเห็นเป็นอย่าง เดียวกัน) มีแนวทางคือเคารพรับฟังความคิดเห็นของผู้เห็นต่าง ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดี งามหรือจุดหมายสูงสุด อันเดียวกัน การดำเนินงานร่วมกันเพื่อสร้างมาตรฐานคุณภาพ การศึกษา คุณภาพชีวิตวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งแวดล้อมและพลังงานธรรมชาติ ให้สืบทอด และพัฒนาต่อไปอย่างถาวรโรงเรียนยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจาก คนในชุมชน การร่วมกิจกรรมทางศาสนาและงานประเพณีของชุมชน เช่น การแห่เทียนพรรษา งานลอยกระทง เป็นต้น

3. จากการนำเสนอร่างแนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสาราณีย ธรรม 6 ของโรงเรียนบ้านโคกทราย สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึ กษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ผู้ทรงคุณวุฒิในการร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ และมีโครงสร้างตามองค์ประกอบที่ผู้ทรงคุณวุฒิ

เสนอแนะซึ่งเป็น แนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนบ้านโคกทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 3

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนบ้านโคกทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สภาพการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ของโรงเรียนบ้านโคกทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนประกอบด้วย 7 ประการ คือ 1) นโยบายของโรงเรียน 2) ความพร้อมของโรงเรียนและชุมชน 3) มีความร่วมมือกันทุกฝ่าย 4) มีกลไกที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ 5) มีการจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสมาคมผู้ปกครองและครู 6) กำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันในทิศทางที่พึงประสงค์ 7) มีการดำเนินงานให้เกิดความร่วมมือ มีการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ กับงานวิจัยของ ชูชาติ พ่วงสมจิตร เรื่อง “การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน” ผลการวิจัยพบว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีแนวทางในการดำเนินการสองแนวทาง คือ 1) การ สร้างความสัมพันธ์ทางตรง ประกอบด้วยวิธีการหลัก 2 ประการ ได้แก่ การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน และ การนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน และ 2) การสร้างความสัมพันธ์ทางอ้อม โดยการพัฒนาให้บุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์อันดี สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนให้สะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น สวยงาม เป็นที่ประทับใจแก่ผู้มาเยี่ยมเยือน (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาวิณ แกละสมุทร เรื่อง “การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียน วัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เมื่อพิจารณา ทั้ง 4 จากมาก ไปหาน้อย ดังนี้การมีส่วนร่วม การสร้างภาคีเครือข่าย การประชาสัมพันธ์ และการบริการชุมชน ตามลำดับ 2. แนวทางการพัฒนาการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการบริการชุมชน มี 4 แนวทาง ดังนี้ 1) ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามา มีบทบาทหน้าที่มากขึ้นเพื่อจะช่วยเหลือส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดีขึ้น 2) โรงเรียนควรมีส่วนร่วมในชุมชนทุกวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ 3) โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับรู้ข่าวสารภายในโรงเรียนเพื่อให้ทราบข้อมูลและกิจกรรมต่าง ๆ และ 4) โรงเรียนควรเปิดให้ชุมชนเข้ามาใช้สถานที่ภายในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นอาคารเรียนหรือสนามกีฬาเพื่อให้ชุมชนได้รู้จักโรงเรียนมากขึ้น (นาวิณ แกละสมุทร, 2562)

2. แนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสารานุกรม 6 ของโรงเรียน บ้านโคกทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ดำเนินงาน 7 ด้าน คือ

1) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนด้านนโยบายของโรงเรียน ดังนี้

คณะครูควรปฏิบัติตนให้เหมาะสมมีบุคลิกภาพทางกายที่เหมาะสม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่พัฒนาทรัพยากรของโรงเรียน และในเวลาเดียวกันพัฒนาชุมชนไปด้วย ส่งเสริมให้โรงเรียนและชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมพัฒนาทางสังคมร่วมกัน (เมตตาทายกรรม) การสื่อสารกับบุคคลอื่นด้วยควรมีความเมตตา พุดจาสุภาพเรียบร้อย มีการเชิญผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประสบความสำเร็จ และภูมิปัญญาในท้องถิ่นเข้ามาเป็นวิทยากรให้กับทางโรงเรียน (เมตตาวชิกรรม) คณะครูควรจัดปรารถนาให้ผู้ร่วมงานมีความสำเร็จ คิดอย่างไร ทำอย่างนั้น ควรให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของชุมชนตามเหตุผลและปฏิบัติต่อประชาชนอย่างผู้ที่มีฐานะเท่าเทียมกัน รวมทั้งเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่ชุมชนเป็นเพียงแหล่งทรัพยากรแต่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ตามศักยภาพ (เมตตามโนกรรม) ควรใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาของโรงเรียนและชุมชน (สาธารณโภคี) เคารพรับฟังความคิดเห็นของผู้เห็นต่าง ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุด อันเดียวกัน มีการดำเนินงานร่วมกันเพื่อสร้างมาตรฐานคุณภาพการศึกษา คุณภาพชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งแวดล้อมและพลังงานธรรมชาติให้สืบทอด และพัฒนาต่อไปอย่างถาวร (ทิมูฐีสามัญญตา)

2. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนด้านความพร้อมของโรงเรียนและชุมชน ดังนี้

ควรมีความตรงต่อเวลา รู้จักกาลเทศะ ใช้หลักความเมตตา ถ้อยทีถ้อยอาศัย ใช้ถ้อยคำเพื่อให้กำลังใจในการทำงาน(เมตตาทายกรรม) คณะครู บุคลากร ใช้วาจาสุภาพต่อกัน รวมไปถึงผู้ปกครองนักเรียนควรมีการสื่อสารที่ดีเมื่อ มีกิจกรรมหรือต้องการความช่วยเหลือเรื่องใดเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (เมตตาวชิกรรม) แต่ละคนควรมีเหตุผลในการแสดงความคิดเห็น ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ให้คำแนะนำตักเตือนตามแต่โอกาสอันสมควร(เมตตามโนกรรม)

3. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนด้านความร่วมมือกันทุกฝ่าย ดังนี้

การทำงานกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นการพัฒนาที่สำคัญ โรงเรียนจะขยายตัวกว้างออกไปและบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพของชุมชน รวมไปถึงบุคลากรภายในโรงเรียนจะต้องมีเป้าหมายเดียวกัน มุ่งมั่น ร่วมแรงร่วมใจบรรลุเป้าหมาย สร้างระบบการทำงานที่ชัดเจน ทุกคนรู้หน้าที่ ปฏิบัติภารกิจให้ดีที่สุด (เมตตาทายกรรม) โรงเรียนมีการสร้างความรักและความปรารถนาดีต่อกันเรียน คิดกับนักเรียนในเชิงบวก คิดดี และคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ชุมชน(เมตตามโนกรรม) ผู้อำนวยการ ครู บุคลากรใน

โรงเรียน รวมไปถึงคนในชุมชนและหน่วยงานทุกภาคส่วนสร้างการมีส่วนร่วมในลักษณะการร่วมกันคิด ร่วมวางแผนพัฒนาชุมชนด้วยความคิดเห็นที่ตรงกันและปราศจากความขัดแย้ง (ทฤษฎีสამัญญาตา)

4. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนด้านกลไกที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ ดังนี้

การสร้างความสัมพันธ์ทางอ้อมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำได้โดยการปรับปรุงบุคลากร และการปรับปรุงอาคารสถานที่ เพราะการปรับปรุงดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์ของการพัฒนาอย่างหนึ่งที่จะสร้างความศรัทธาแก่ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปได้เป็นอย่างดี และการพบเห็นสิ่งที่ดี ๆ ของโรงเรียนช่วยให้โรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดีและช่วยให้ชุมชนเกิดเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ (เมตตาทายกรรม) โรงเรียนต้องให้ตัวแทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทั้งด้านการวางแผน การพัฒนาหลักสูตร การร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนการบอกความต้องการของชุมชน ฯลฯ ขณะเดียวกันชุมชนก็ต้องการความช่วยเหลือสนับสนุนด้านวิชาการโดยโรงเรียนคือแหล่งวิชาการของชุมชน เป็นศูนย์ประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานอื่น ๆ รวมถึงการให้บริการสถานที่และวัสดุอุปกรณ์แก่ชุมชน ดังนั้นการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันย่อมช่วยให้ทั้งสององค์กรมีส่วนร่วมสนับสนุนซึ่งกันและกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (เมตตามโนกรรม)

5. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนด้านการจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสมาคมผู้ปกครองและครู ดังนี้

คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการรับและส่งสาร รวมถึงการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม (เมตตาวจกรรม) โรงเรียนกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ต้องเหมาะสมสอดคล้องกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา การประเมินภายใน และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก (สึลสามัญญาตา) คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ของโรงเรียน ตามวัตถุประสงค์หรือข้อบังคับโรงเรียนนั้น ๆ รับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (ทฤษฎีสამัญญาตา)

6. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนด้านกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ร่วมกันในทิศทางที่พึงประสงค์ ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียนจะทำงานใดก็ทำด้วยความปรารถนาดีต่อกัน เช่น แสดงไมตรีและหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานร่วมกิจการร่วมชุมชนโดยช่วยเหลือธุระต่างๆ

ด้วยความเต็มใจ แสดงออกับกิริยาสุภาพ เคารพนับถือทั้งต่อหน้าและลับหลัง (เมตตากายกรรม) ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียนจะแบ่งปันสิ่งที่ได้มา ที่ร่วมกันหาร่วมกันทำ โดยยุติธรรม แม้สิ่งของที่ได้มาจะน้อย แต่ก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั้งถึงกัน มีการร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน (สาธารณโภคี)

7. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนด้านการดำเนินงานให้เกิดความร่วมมือ มีการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนร่วมกันทั้งสองฝ่าย ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียนรวมไปถึงคณะกรรมการสถานศึกษามี การปรึกษาหารือ เพื่อรับฟังความคิดเห็น และตรวจสอบข้อมูลบางประการก่อนที่จะตัดสินใจ ดำเนินการประเมินผล (เมตตาวจกรรม) ผู้บริหารมีการกระตุ้นให้บุคลากรแต่ละคนแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการทำงานนำมาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น วิธีนี้จะ เน้นไปที่แต่ละบุคคลซึ่งตรงกันข้ามกับการบริหารโดยใช้กลุ่มในการแก้ปัญหา (เมตตามโนกรรม)

8. นำเสนอแนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสาราณียธรรม 6 ของ โรงเรียนบ้านโคกทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

มี 7 ด้านดังนี้ คือ 1. นโยบายของโรงเรียน 2. ความพร้อมของโรงเรียนและชุมชน 3. มีความร่วมมือกันทุกฝ่าย 4. มีกลไกที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ 5. มีการจัดตั้งคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสมาคมผู้ปกครองและครู 6. กำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันใน ทิศทางที่พึงประสงค์ 7. มีการดำเนินงานให้เกิดความร่วมมือ มีการวางแผนการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนร่วมกันทั้งสองฝ่าย โดยการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบ หลักสาราณียธรรม 6 คือ 1. เมตตากายกรรม (การทำความดีต่อกัน) 2. เมตตาวจกรรม (การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม) 3. เมตตามโนกรรม (การคิดดี) 4. สาธารณโภคี (การรู้จัก แบ่งปัน) 5. สีลสามัญญตา (การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ) 6. ทิฏฐิสามัญญตา (การมี ความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน) โรงเรียนควรมีองค์ประกอบในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นไปด้วยดี นั้นขึ้นอยู่กับแนวนโยบายของโรงเรียน ความพร้อมของชุมชน และการให้ความร่วมมือกันทุก ฝ่ายนอกจากบทบาทดังกล่าวแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนยังต้องทำงานเป็นผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชน เพื่อให้การช่วยเหลืออบรม หรือเป็นวิทยากรบางเรื่องด้วย บุคลากรทุกคนในโรงเรียนเป็นผู้ทำ หน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้งานด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสัมฤทธิ์ผล โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวกระตุ้นและผู้รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐ วรรณบุตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงในการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านคลองมะขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตราด ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ดี ต้อง เกิดจาก 1. นโยบายของโรงเรียน ถ้าหากเป็นแบบ "เปิดประตู" ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน

กับชุมชนก็จะเป็นสิ่งที่ดี และหากเป็นแบบ "ปิดประตู" ความสัมพันธ์จะเป็นไปในทิศทางลบ 2. ความร่วมมือของบุคคลภายในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารครู เจ้าหน้าที่ตลอดจน 3. ความพร้อมของโรงเรียนทางด้านอาคารสถานที่ และเครื่องอำนวยความสะดวกและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับชุมชน 4. ความพร้อมของชุมชนซึ่งต้องพร้อมที่จะให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางความคิดเห็นอื่น และให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน (ณัฐ วรรณบุตร, 2551) ชูชาติ พวงสมจิตร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผลการศึกษาพบว่าการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนช่วยให้โรงเรียนและชุมชนเกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และช่วยให้เกิดความร่วมมืออันดีต่อกัน ทั้งนี้ทั้งสองฝ่ายจะต้องปฏิบัติตามบทบาทของตนด้วยวิธีการที่เหมาะสม จึงจะสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นได้บทบาทหน้าที่สำคัญของโรงเรียนต่อชุมชน คือ บทบาทในการให้การศึกษาอบรมแก่บุคลากรในชุมชนส่วนบทบาทสำคัญของชุมชนต่อโรงเรียนคือบทบาทในการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา การให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดการศึกษาและบทบาทในการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีแนวทางในการดำเนินการสองแนวทาง คือ 1) การสร้างความสัมพันธ์ทางตรง ประกอบด้วยวิธีการหลัก 2 ประการ ได้แก่ การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน และการนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน และ 2) การสร้างความสัมพันธ์ทางอ้อม โดยการพัฒนาให้บุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์อันดีสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ การปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนให้สะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น สวยงามเป็นที่ประทับใจแก่ผู้มาเยี่ยมชมเยือน (ชูชาติ พวงสมจิตร์, 2560) ชูติมา พวงทองได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5” ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดังต่อไปนี้

1. นโยบายของโรงเรียน ถ้าหากโรงเรียนมีนโยบายที่จะเปิดประตูโรงเรียนแล้วความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนก็จะเป็นไปในทางที่ดี

2. ความร่วมมือของบุคลากร ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น บุคลากรของโรงเรียนทุกคนจะต้องประสานกับทุกฝ่ายจึงจะทำให้ผลสำเร็จลุล่วงไปได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียน

3. ความพร้อมของโรงเรียน ความพร้อมในที่นี้ หมายถึง ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และเครื่องอำนวยความสะดวกที่จะให้ความช่วยเหลือร่วมกับชุมชน

4. ความพร้อมของชุมชน นอกจากองค์ประกอบของโรงเรียนแล้ว องค์ประกอบของชุมชนก็มีส่วนสำคัญเช่นเดียวกันถ้าหากชุมชนไม่มีความพร้อมหรือไม่แน่ใจแล้ว การสร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างทั้งสองฝ่ายจะเกิดขึ้นไม่ได้ความพร้อมของชุมชนในที่นี้หมายถึง ความพร้อมทั้งในด้านความคิดเห็นและอื่น ๆ (ชูติมา พวงทอง, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมการจัดทำนโยบายของโรงเรียน เพื่อให้ตรงตามความต้องการของชุมชน

2) คณะครูฟังความคิดเห็น คำแนะนำของคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยมาปรับใช้เป็นแนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสภาราณียธรรม 6 ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2) สถานศึกษาควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสภาราณียธรรม ให้กับคณะครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อใช้ในการแนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสภาราณียธรรม 6

3) สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับความสำคัญของชุมชนโดยบูรณาการหลักสภาราณียธรรมมาใช้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตามหลักสภาราณียธรรม 6 เพื่อสรุปเป็นแนวทางเดียวกันทั้งระบบ

2) ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาด้านอื่นๆ

3) ควรขยายผลการศึกษาในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่ามีผลอย่างไรเมื่อนำแนวทางดังกล่าวไปปฏิบัติใช้

เอกสารอ้างอิง

กฤษณา แพทยานนท์. (2552). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกลุ่มบูรพา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

จุมพล กังโสม. (2543). การศึกษาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชุตินา พงทอง. (2563). แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ), 10(2), 1342-1354.
- ณฐา แยมสรवल. (2553). การประยุกต์สารานุกรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาล ในโรงพยาบาลบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 1(5), 50-58.
- นาวิน แกละสมุทร. (2562). การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียน วัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ใน สารนิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รุ่งทิพย์ เข้มทิศ. (2559). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนเทศบาล แผลมฉับัง 3 อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สามารถ มั่งสัง. (2562). สารานุกรม 6 : หลักการในการอยู่ร่วมกัน. เรียกใช้เมื่อ 9 มกราคม 2565 จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9620000029668>
- ชูชาติ ศรีสุวรรณ. (2559). “สามัคคีที่พร้าหา”. มติชนรายวัน. เรียกใช้เมื่อ 9 มกราคม 2565 จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_265425
- อรอุมา เกษตรพีช. (2557). มส.แนะนำหลักสารานุกรม6สร้างปรองดอง. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2565 จาก <https://www.komchadluek.net/amulet/1877782>
- เอกพล ดวงศร. (2563). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชนตามร่างพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่. วารสารศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 3(4), 67-81.